

niti klasična filološka niti klasična historiografska obrada teksta, već primjer objave antičkog izvora u svrhu povijesnog istraživanja.

Nameće se jedno principijelno metodološko pitanje. Ovakva je koncepcija idealna za korisnike publikacije, ali nije za izvršioca. Pitanje je može li postati pravilom. Naime, da bi postala autorom ovakve edicije, M. Šašel-Kos morala se uputiti o rukopisnoj predaji i izdanjima obaju tekstova i na nizu mjesta prosuditi o čitanju koje će prihvatiti; morala je oba teksta temeljito proći od početka do kraja i izdvojiti relevantne odlomke; morala je svladati jezik i stil obojice autora i prevodeći riješiti mnoge dileme. U ovakvoj ediciji čitalac vidi samo krajnje rezultate, jer — težište je na komentaru. Za komentare je pak autorica ovladala kompletnom domaćom i stranom literaturom koja je u vezi s podacima iz odabranih izvornih mjesta. Nakon svega toga ona je sama iz naše perspektive najmeritorniji tumač Diona Kasija i Herodijana, a ovakav je koncept zapravo primorava na samozataju.

Ne bi li bio realniji tradicionalan postupak koji odvaja filološki od historiografskog posla, ostavljajući i jednome i drugome više prostora, a od korisnika zahtijeva aktivniji pristup?

Edicija ima dva imensko-predmetna kazala, englesko i slovensko (439—454 i 455—467). Ne čini nam se opravdanim što je englesko iscrpnije i eksplikativnije od onog namijenjenog domaćim čitaocima. Također nije ispravno u ovakvu izdanju uz imena i pojmove u indeksu odrediti samo brojeve strana komentara. Kako su izvorna mjesta u sadržaju publikacije navedena samo tematskim naslovima, čitalac koji traži neki detalj iz Dionova ili Herodijanova spisa ne može si pomoći ni kazalom.

I posljednje: usporednost grčkog teksta i slovenskog prijevoda u ediciji je strogo provedena, ali je sustav narušen kod engleskih i slovenskih usporednih tekstova. Počevši od samog sadržaja, čitalac mora napreskokce »loviti« nastavak jednog ili drugog. To je još jedan element formalne nedotjeranosti ove publikacije.

Zaključujemo konstatacijom da je pred nama vrlo korisno izdanje dvaju za našu prošlost važnih antičkih izvora, iz pera odlična stručnjaka koji je u nj uložio golem trud i stvorio sadržajem izuzetan priručnik. Šteta je što mu forma nije na istoj razini, pogotovo jer je namijenjen i stranoj znanstvenoj javnosti.

Bruna Kuntić-Makvić

THE TIMES ATLAS SVJETSKE POVIJESTI, DOPUNJENO IZDANJE
ZA JUGOSLAVIJU, Zagreb 1986, 1—378. Izdavač: Cankarjeva založba Ljubljana
— Zagreb 1986.

Timesov Atlas svjetske povijesti izdala je 1978. londonska izdavačka kuća »Times Books Limited«, a dosad je tiskano sedam izdanja. Atlas je u prijevodu objavljen u 14 zemalja. Jugoslavensko izdanje Atlasa pripremila je Cankarjeva založba Ljubljana—Zagreb prema prvom engleskom izdanju iz 1978. uz dopune prema izdanju iz 1984.

Atlas počinje Svjetskom kronologijom (15—27), to jest kronološkim pregledom glavnih događaja u svjetskoj povijesti. Građa je složena u stupce koji nose naslove pojedinih dijelova svijeta. U posebnom stupcu pod nazivom Kultura i tehnologija navode se znameniti kulturni događaji među kojima su uz ostalo uključeni ne samo glazba, likovne umjetnosti i književnost nego i tehnički pronalasci i znanstvena otkrića. Kalendar događaja počinje 9000. godine pr. n. e. s podatkom o pripitomljavanju životinja i žitarica (pšenice i ječma) na Bliskom istoku i u Sjevernoj Africi te prodiranjem lovaca na jug niz američki kontinent, a završava u Africi s godi-

nom 1981. ubojstvom egipatskog predsjednika Sadata, u Aziji s god. 1984. ubojstvom predsjednice indijske vlade Indire Gandhi, u Americi iste godine s ponovnim izborom Ronalda Reagana, a u Evropi s god. 1985. izborom M. Gorbačova u SSSR-u i R. Alije u Albaniji. Svjetska kronologija obogaćena je nekim dopunama koje se odnose na povijest jugoslavenskih naroda a inače ih nema u originalu.

Atlas svjetske povijesti — jugoslavensko izdanje — koncipiran je u osam velikih poglavlja (31—316): Pojava čovjeka na Zemlji; Prve civilizacije; Klasične evroazijske civilizacije; Doba odvojenih područja; Stupanje Zapada na svjetsku scenu; Doba evropske prevlasti; Doba globalne civilizacije; Jugoslavenske zemlje. Atlas završava popisom korištene građe (upotrijebljenih povijesnih atlasa, općih radova i ilustracija). Uvršten je i glosarij (317—354) koji podrobnije informira o nekim osobama, događajima i pojmovima koji su zbog ograničenosti prostora tek spomenuti u kartama ili u pratećem tekstu te Indeksom (355—378) u kojem su obrađeni svi nazivi i imena sa svih karata u Atlasu. Mjestima spomenutim u Atlasu kojima su se tokom povijesti mijenjala imena, u Indeksu je posebno obrađeno svako pojedino ime. Uz svako inozemno mjesto navedena je i država ili šire područje na kojem se to mjesto nalazi.

Uz suglasnost britanskog izdavača stručna redakcija u sastavu Bogo Grafenauer, Sima Ćirković, Rene Lovrenčić i Rade Petrović izradila je poglavlje Jugoslavenske zemlje. Izradom karata jugoslavenskom izdanju rukovodio je Z. Križovan. U Atlasu su surađivali I. Bertić, I. Goldstein, S. Goldstein, J. Lučić, T. Macan, M. Maticka i D. Stiglic.

Poglavlje Jugoslavenske zemlje realizirano je u devet velikih tema: Južni Slaveni do pripojenja kršćanskoj Evropi; Samostalne države od 10. do 12. stoljeća; Privremena širenja srednjovjekovnih država; Uspostavljanje stranih vlasti; Život na podijeljenim područjima; Prema zajedničkoj državi; Kraljevina Jugoslavija 1918—1941; Jugoslavija u drugom svjetskom ratu; SFR Jugoslavija nakon 1945. Ovim temama, riječju, kartama i kulturnim anotacijama obrađena je povijest jugoslavenskih naroda.

Već su u engleskom izdanju jugoslavenske zemlje obuhvaćene u brojnim kartama u okvirima općih evropskih i svjetskih zbivanja. Zato se poglavlje Jugoslavenske zemlje ne bavi tim općim tokovima, već detaljnije razrađuje glavna zbivanja na našem tlu od doseljenja Slavena do danas.

Spomenuti povijesni pregled popraćen je s 26 veoma instruktivnih karata.

Jugoslavenska stručna redakcija unijela je u prevedene dijelove teksta i neke dopune koje se tiču novijih događaja i time ujedno proširila tekstovni dio do 1985. godine.

Za razliku od sličnih povijesnih atlasa koji se bave političkim događajima, promjenama političkih granica i vojnim podvizima, težište Timesova Atlasa je na temama koje obrađuju povijest društva, kulturna dostignuća različitih civilizacija i gospodarski razvoj. Osnovnu koncepciju Atlasa svjetske povijesti objasnio je Geoffrey Barroclough, bivši predsjednik Društva povjesničara i urednik njegova prvog izdanja istaknuvši u Uvodu da je taj Atlas napustio tradicionalno zapadno stajalište evrocentričnosti, to jest usredotočenosti na povijest Evrope, a da se druge zemlje spominju samo kada su bile u doticaju s Evropom. Takav pristup odbačen je kao neodrživ. Tako su npr. jedinice »Prvi svjetski rat 1914—1918.« i »Rat na Zapadu 1941—1945.«, od kojih svaka zauzima dvije stranice velikog formata uključujući glavni tekst, legende i karte u boji, dobile prostora koliko i teme »Indija: borba za vlast i Delhijski sultanat« ili »Australija i Oceanija prije dolaska Evropljana«. Izbor tema u Atlasu izvršen je po principu »da se više biralo ono što je bilo važno onda, nego ono što se čini da je važno sada«. I dopunjeno osmo poglavlje

tog Atlasa Jugoslavenske zemlje prikazano je na taj način. Tako smo u spomenutom poglavlju dobili i nukleus budućega toliko potrebnog povijesnog nacionalnog atlasa.

Ispravan credo autora Atlasa da su povijest Indije, Kine, Japana te drugih zemalja u Aziji i Africi, u svijetu kakav je danas, jednako relevantne kao i evropska povijest, omogućio je da Atlas odrazi relativno značenje različitih civilizacija i ravnotežu svjetskih sila u bilo kojem trenutku. No uza sve nabrojene pozitivne strane Atlasa i u njemu dolazi djelomično do izražaja da je svaka svjetska povijest prikazana sa stajališta velikih zemalja. Zbog toga je nenamjerno došlo do nekih nepreciznosti i dilema na koje su upozorili naši povjesničari. Te sugestije je engleski izdavač usvojio i najavio korekcije u sljedećim izdanjima, pa će tako uz ostalo biti ispravljene neke etničke granice, a neke će karte dobiti i dopunsko objašnjenje.

Uzimajući u obzir sve navedene činjenice, dobili smo ovim izdanjem nov i originalan povijesni atlas kakva dosad nismo imali. Zbog tih svojih odlika bit će privlačan i za širu čitalačku publiku, a poslužiti će kao dragocjen priručnik u nastavi povijesti na fakultetima diljem Jugoslavije.

Završavajući ovaj kraći prikaz ističem da su autori ovog izvanredno vrijednog Atlasa postigli cilj »da pruže uvid u povijest zahvaćen i prikazan sa sveopćega svjetskog gledišta, koji bez predrasuda i pristranosti poštuje dostignuća svih naroda u svim vremenima i na svim dijelovima zemaljske kugle«.

Ivan Kampuš

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR
Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:
Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3
Časopis izlazi jednom godišnje
Narudžbe šalžite na adresu:
Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1
Cijena ovog broja iznosi 3000 din.
Izdavanje časopisa sufinancira
Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.
Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — travanj 1987.